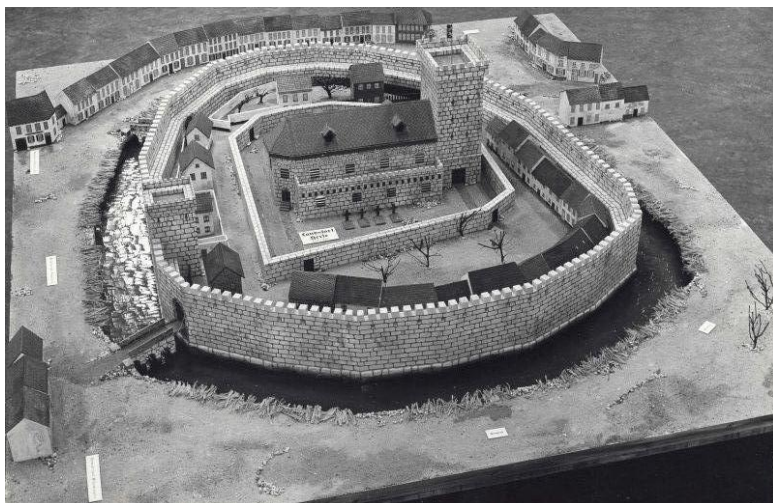

»HART VAN HEERLEN«

Informatiebulletin nr 21

***9^e jaargang
december 2017***

HEEMKUNDEVERENIGING HEERLEN STAD

vóór en dóór Heerlenaren met hart voor Heerlen

Van de redactie

Voor u ligt editie nummer 21 van ons verenigingsblad. Deze verschijnt wat later dan normaal. De opmaak van de kalender en de recente ledenbijeenkomst hebben in november alle aandacht gevraagd.

De aftrap op deze bladzijde is de tekening met een kwinkslag van Jan Halmans. Ik kan me voorstellen dat de werkdruk van het onderwijzend personeel groot is !!

In een korte bijdrage "Van de voorzitter" stelt Cor van Schendel zich nog eens nader voor. Tevens informeert hij u over waarmee het bestuur zoal bezig is.

Jan Halmans heeft nog een tweede tekening met korte tekst ingezonden. Het gaat om de domineeswoning achter de Pancratiuskerk.

Het Sportfondsenbad is voor de meeste leden een begrip. De geschiedenis van dit zwembad wordt aan de hand van krantenartikelen verteld door Leo Franck.

Heerlen, december 2017

Leo Franck

Rapportsievere

Van de voorzitter

Sport, welzijn en sociale omgevingen, dat zijn zo'n beetje mijn interesse gebieden als er iets te organiseren valt. Omdat bestuurders spaarzaam zijn al snel een taak. Maar heemkunde was voor mij vreemd, daarbij is geschiedenis niet mijn vak, dus was het logisch dat ik voorzitter werd van de heemkunde vereniging Heerlen Stad.

Pas 20 jaar in Heerlen weet ik ook weinig van Heerlen, ja vroeger naar het Glaspaleis en de roltrappen in de grote zaken, dat had je in Brunssum niet. Maar ook uitgaan en 's nachts te voet naar huis, want de bussen reden niet meer. Maar dat is 50 jaar geleden. Dus eigenlijk toch een beetje Heerlens historie. Nu geconfronteerd met oude foto's van Heerlen wordt heemkunde toch wel leuk. Ook het enthousiasme van enkele "fanatieke" leden met hun verhalen begin ik leuk te vinden.

Nu zo'n jaartje verder zit ik er midden in en heb het zelfs af toe druk. Mijn constatering dat de vereniging vooral intern bezig is gaf mij ook het gevoel dat als er mensen gaan wegvallen de kaars zal uitgaan. Dus mijn policy is vooral ook naar buiten te treden, het huidige bestuur kan daar in meegaan.

Dat heb ik geweten. Mijn telefoonnummer staat op onze website en ons emailadres is geactiveerd en wordt nu ook door Leo bijgehouden. We hebben het dan ook druk met het ophalen van archieven bij private personen. De kinderen ruimen de woning leeg en ontdekken dan dozen met oud Heerlense informatie, heel dankbaar materiaal maar waar leg je dit. Dit is gelijk ons grootste probleem, wij zullen een ruimte moeten hebben waar al ons materiaal kan worden uitgesteld. Waar een groepje mensen gezellig bij elkaar kan zitten en oude herinneringen kunnen ophalen. We zijn zoekende.

We zijn ook al een paar keer met wat meer leden bij elkaar geweest, Douvenrade, Jongen, de Thermen, Kantoor Contour. De opkomst is zeker goed maar kan beter. Ook andere organisaties vragen ons om een bijdrage te leveren in hun programma, zoals Schunck die ons in hun educatieprogramma willen hebben. Verder zijn wij in contact met Rijckheyt om onze archieven korter bijeen te hebben. Allemaal ontwikkelingen die leuk zijn maar ook inzet vergen.

Onze dinsdagavondgroep in der Klinge, is en blijft gezellig maar Jan Teunissen een van de trekkers wil zich wat meer op andere activiteiten richten dus zullen we alert moeten zijn om dit op te vangen. Want luisteren en gezellig mee doen is iets anders dan de informatie boven tafel krijgen.

Dan onze leden, veelal geen “werkende” meer dus heel veel tijd zou je zeggen maar dat valt tegen. We hebben een ruime mate van keuzen voor allerlei leuke dingen te doen. Toch hoop ik dat er nog een plaatsje vrij blijft voor de vereniging, en die naar buiten wordt uitdragen. Vooral nieuwe aanwas is welkom maar ook onze nu uitgekomen kalender, al is het maar één stuks, verkopen aan je relaties is ook een goede bijdrage.

Al met al mensen, nog heel veel te doen en hierbij is het belangrijk dat we vooral gezond blijven, en dat hebben we niet altijd zelf in de hand. Ik wens jullie hele fijne feestdagen en voor hen die in deze tijd in een moeilijke fase zitten veel kracht gewenst en dat wij elkaar volgend jaar vaker en met veel leden zullen ontmoeten.

Heerlen, december 2017
Cor van Schendel

De dominees woning

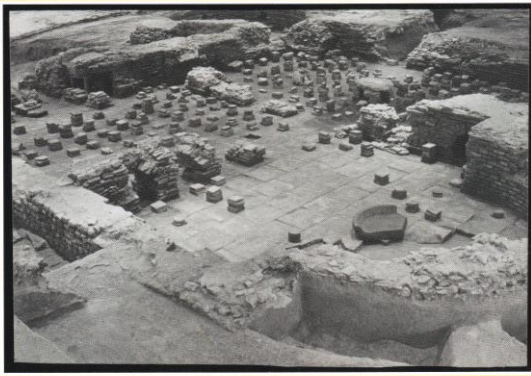
Toen Ds. Schulte in 1797 vertrok, werd aan de Protestantse Gemeente in Heerlen door de Franssen de pastorie ontnomen. De Pancratiuskerk was destijds kleiner. De kerk werd vergroot, meer als dubbel, in 1901. Waar nu het “priesterkoor” is stond toen de Protestantse pastorie ofwel de dominees woning.

Deze woning was in 1650 gebouwd en is dus in 1901 afgebroken. De pastorie was een flink gebouw. De regenbak en de kelder van deze oude pastorie zijn nu de tegenwoordige crypte van de Pancratiuskerk.

Heerlen, december 2017

Jan Halmans

Kalender **2018**

HEEMKUNDEVERENIGING

HEERLEN

STAD

De meeste leden zullen inmiddels de kalender 2018 van de vereniging hebben ontvangen. Mocht u gevolg willen geven aan de oproep van de voorzitter dan kunnen wij meedelen dat de kalender op verschillende punten in de stad is te koop. Dit is het geval bij het VVV-kantoor, het Thermenmuseum en bij Leesboetiek Marina in de Willemstraat.

Het bestuur

Sportfondsenbad Heerlen

Wie van de Heerlenaren heeft niet leren zwemmen in het Sportfondsenbad. De lessen en het behalen van het diploma zijn nog steeds in mijn geheugen gegrift. En vergeet ook niet het schoolzwemmen. Hebben we het over het Sportfondsenbad en het schoolzwemmen dan moeten we in de verleden tijd praten. Ze zijn niet meer en de discussie over een zwembad in Heerlen die na sluiting van het zwembad is ontstaan, is nog steeds gaande. Aan de hand van een aantal publicaties wil ik een schets geven van de historie van dit bad. Het gaat dan om het ontstaan, de exploitatie en de discussie naar aanleiding van de sluiting in 1996. Ook wil ik een verklaring geven van de term sportfondsenbad, want het is niet zo maar een zwembad.

Een binnenbad in Heerlen

Het sportfondsenbad werd op 26 oktober 1935 geopend, maar bijna drie jaar daarvoor zijn de plannen voor dit bad ontstaan. Verschillende Heerlenaren waren van mening dat bij een stad van 50.000 inwoners ook een zwembad hoort. Voor een goede hygiëne en de volksgezondheid werd een zwembad noodzakelijk geacht. In Amsterdam was al in 1896 een overdekt zwembad. In die tijd was er wel al het natuurbad Terworm. Dat was door de ON Mijnen gesticht en in eerste instantie bedoeld voor haar eigen werknemers. Een openlucht of natuur bad heeft echter als nadeel dat dit alleen in de zomermaanden kan worden gebruikt.

Initiatiefnemer was de huisarts August Widdershoven. Hij was voorzitter van de in 1921 opgerichte Zwemvereniging Oranje Nassau (Z.O.N.). Deze vereniging mocht gebruikmaken van het zwembad Terworm. Het nadeel bleef dat men niet gedurende het hele jaar kon zwemmen.

In het Limburgs Dagblad van 11 januari 1933 is de eerste berichtgeving over een binnenbad. Er zijn besprekingen gevoerd met de NV Sportfondsenbad om tot

oprichting van een zwembad, een Sportfondsenbad, in Heerlen te komen. Maar wat is nu precies de rol van de NV Sportfondsenbad.

Sportfondsenbad

De term sportfondsenbad laat al zien dat het om een zwembad gaat dat via fondsvorming tot stand komt. In Amsterdam wilden de heren Bierenbroodspot en van Es van de zwemclub het Y in 1923 een zwembad oprichten. Dit uit onmin met de exploitant van het Zuiderbad over tijden voor waterpolowedstrijden. Het meningsverschil ging over openingstijden. De gemeente wilde niet meewerken aan het bouwen van een zwembad. Zodoende werd het zwembad mogelijk door wat we nu crowdfunding noemen. Via de uitgifte van aandelen en een spaarsysteem werd het mogelijk om een fonds te vormen dat de financiering mogelijk maakte. Er kwam een spaarkas tot stand die door de NV Sport-Fondsenbad werden beheerd. De spaarders namen deel voor een aandeel van NGL 360 door maandelijks een bedrag in te leggen. Voor de bouw van het zwembad zou een kapitaal van NGL 360.000 nodig zijn, dus 1000 spaarders van NGL 360. In 1927 was al een bedrag van NGL 100.000 gespaard en dit was aanleiding voor de gemeente Amsterdam een garantie af te geven en zo kon bij de Verzekeringsbank een lening van NGL 260.000 worden afgesloten en was het kapitaal verzameld.

Dit initiatief van Amsterdam vond in meer steden in Nederland gevolg. In 1933 Arnhem en Zwolle en vervolgens Breda (1934), Schiedam (1934) en Maastricht (1934), Apeldoorn (1935), Eindhoven (1935), Haarlem (1935) en Venlo (1935). De spaarkassen die voor elk zwembad werden gesticht werden belegd en beheerd door de NV Verenigde Sportfondsen-Baden. Deze NV exploiteerde ook de zwembaden. De spaarders of aandeelhouders ontvingen als tegenprestatie een bescheiden rentevergoeding en een reductie op de entreeprijs van het zwembad. Dit systeem van spaarders heeft tot aan de Tweede Wereldoorlog bestaan. Hoe dit in Heerlen in zijn werk ging zullen we hierna zien.

1933

Het jaar 1933 is vol van ontwikkelingen die we via de krantenartikelen kunnen volgen. Gezien de opzet van het zwembad is het krantenartikel van 11-1-1933 logisch. In navolging van andere steden werd contact gezocht met NV Sportfondsenbad, zoals deze naamloze vennootschap in de krantenartikelen werd genoemd. In februari werd er een comité van Actie gevormd. Burgemeester M. van Grunsven was de erevoorzitter en verder namen plaats wethouder A. Scheepers, als voorzitter; Mr. J.D. Onland als secretaris; de heren Ir J. vd Drift, Dr. H. Hoek, J. van Leeuwen, G. Lindemeyer, J. Pelzer, Dr F. Scheepers, Dr ir P Wintgens en G. Woldringh. In het Limburgs Dagblad (LD) van 25-2-1933 werd

aangekondigd dat de heer Bierenbroodspot van de NV Sportfondsenbad een voorlichtingsbijeenkomst zou houden, want er moesten natuurlijk spaarders annex aandeelhouders worden geworven.

AFDELING
HEERLEN

50 C. SPAARAANDEEL
No. Heerlen

N.V. "DE SPORTFONDSEN"
Opgericht 14 Juni 1923 Gevestigd te Amsterdam
Koninklijke bewilliging verleend bij Koninklijk Besluit d.d. 19 Mei 1933, No. 29
Amsterdam, Arnhem, Delft, Dordrecht, Enschede, Heerlen,
's-Gravenhage, Rotterdam, Schiedam, Velsen-IJmuiden, Zaandam

BEWIJS VAN DEELNEMING
AAN DE
SPAARKAS 1935 DER BOVENGENOMDE AFDELING DER
N.V. "DE SPORTFONDSEN"

GROOT F 360.-

Vol te storten in maandel.termijnen van / 2.50

Ten name van: Den Heer J.W.H. Kuis,

Wonende te Heerlen, Coentuurbaan 43

De eerste storting op dit spaaraandeel geschiedde
in de maand Januari 1936; jaar van verdeeling
der spaarkas: 1936

Heerlen, 3 Maart 1936
N.V. "DE SPORTFONDSEN"
Raad van Toezicht

Bewijs van deelneming

maand worden volgestort. De spaarder kreeg een korting op de entreprijs. In den lande kostte de entree NLG 0,50 en de spaarder betaalde hiervoor NLG 0,30. Om deelname te entameren werd zelfs gesteld dat men bij 3 spaaraandelen gratis entree kreeg en dan niet alleen in Heerlen maar in elk sportfondsenbad in Nederland.

Voor de bouw van een zwembad in Heerlen zouden 300 spaarders nodig zijn. Het zwembassin kreeg een afmeting zodat er internationale wedstrijden konden worden gehouden. Tevens kon het bad dienst doen voor zwemcursussen, waar na afloop een diploma zou worden uitgereikt. Veel aandacht ging uit naar de inrichting en de hygiëne van het gebouw dat met van de nieuwste techniek zou worden voorzien. De toehoorders werden opgeroepen om zoveel mogelijk propaganda voor spaarders te maken.

Op woensdag 22 maart werd er in de grote zaal van Ons Volkshuis een propaganda-avond gehouden. Volgens het LD van de volgende dag was de belangstelling groot en de zaal tot laatste stoel bezet. Na een inleidend woord van wet- houder Scheepers gaf de heer Bierenbroodspot uitleg over de oprichting van het zwembad. Voor Heerlen zou een aparte spaarkas worden gesticht en de te storten gelden zouden ook alleen voor een zwembad in Heerlen worden aangewend. Hiervoor werd een Raad van Toezicht ingesteld, die erop zou toezien dat dit ook zo gebeurde. Als rekenvoorbeeld werd Amsterdam aangehouden. Het aandeel van NLG 1000 kon met een inleg van NLG 2,50 per

Een maand na de bijeenkomst meldde de krant dat het actiecomité voortvarend te werk was gegaan en dat er zich binnen een maand al 150 spaarders hadden aangemeld.¹ Een wervend citaat uit dit krantenartikel stelt: *“Zij hebben niet gearzeld om reeds nu de teerling te werpen en daadwerkelijk mede te helpen aan de mogelijkheden aan den opbouw. Zij weten dat elke spaarrijksdaalder een steen voor den bouw, een druppel is in het bassin van een Heerlensch Sportfondsenbad.”* Er volgde een oproep om voor de volgende 150 spaarders te gaan. Als dat in nog geen maand bijna is gelukt, is Heerlen met zijn twee maanden veel sneller dan andere steden zoals Maastricht, waar het aantal binnen vier maanden werd gehaald.

Dan is het een tijd stil in de nieuwsmidia. Op 19 oktober werd in het LD aangekondigd dat het college van B en W in de komende raadsvergadering met voorstellen voor een zwembad zou komen. In de raadsvergadering van dinsdag 24 oktober 1933 kwam het college met een voorstel dat nu financieel was onderbouwd. Allereerst kreeg de eerder genoemde heer Bierenbroodspot nog eens de gelegenheid om de exploitatie en de benodigde gelden voor de bouw aan de raadsleden uit te leggen. De exploitatie zou al rendabel zijn bij een bezoekersaantal van 117.500 per jaar en dat is 300 per dag. De NV Sportfondsenbad zou uit eigen middelen NLG 25.000 beschikbaar stellen. Aan de gemeente werd gevraagd om zich garant te stellen voor een lening van NLG 200.000. De gemeenteraad ging in principe akkoord met deze garantstelling, ofschoon enkele raadsleden wel moeite hadden met de hoogte van de entreprijs van NLG 0,50 want zouden dan wel alle burgers van Heerlen van het zwembad gebruik kunnen maken.

Het vinden van een locatie voor het zwembad bleek nog niet zo eenvoudig te zijn. Het eerste bericht over de locatie verscheen in het LD van 10-2-1934. Op voorstel van B en W ging de raad akkoord met de vestiging van het zwembad “aan de Zandweg op de Heesberg”. Vervolgens melde de Limburger Koerier op 26-5-1934 dat B en W met een voorstel kwam voor een garantstelling van NLG 220.000 voor een zwembad aan de Valkenburgerweg.

Uit het artikel over de raadsvergadering van 28-5-1934 komen we de reden van de wijziging van de locatie te weten. Het terrein op de Zandweg bleek niet geschikt vanwege “de ter plaatse geconstateerde mijnwerking”. De keuze van een locatie had tot vertraging van het project Sportfondsenbad geleid. Er is door NV Sportfondsenbad een exploitatiebegroting opgesteld. Aan de gemeente werd gevraagd om zich garant te stellen voor de betaling van de rente en de aflossing van een lening niet van NLG 200.000, zoals oorspronkelijk werd gevraagd, maar

van NLG 220.000. In deze raadsvergadering gaf het college ook aan wat de voorwaarden zijn aan de garantstelling.

- Het aantal van 300 geplaatste spaaraandelen zal zijn gehaald en de door NV Sportfondsenbad toegezegde NLG 25.000 uit eigen middelen moet bij de gemeente zijn gedeponneerd.
- De bouwplannen zullen aan toezicht van B en W zijn onderworpen en de opdracht van de bouw moet met toestemming van de gemeente worden gegeven.
- Minstens 90% van de bij de bouw betrokken arbeiders moet uit Heerlen zijn en meer dan een half jaar in de gemeente woonachtig zijn.
- De zwembadtarieven en de wijzigingen daarin zullen worden bepaald met voorafgaande goedkeuring van B en W.
- Openstelling van het zwembad gelijktijdig voor personen van beiderlei geslacht is, behoudens wedstrijden verboden. Anders gezegd gemengd zwemmen is uit den boze. Bij wedstrijden kan men niet anders.
- Het zwembad moet op zon- en feestdagen tussen 9.00 en 12.00 uur open zijn.
- De brandstoffen voor de badinrichting moeten afkomstig zijn uit het Nederlands mijngebied en de handdoeken en andere hulpmiddelen moeten van Nederlands fabricaat zijn.

Aan deze voorwaarden kan men aflezen dat we midden in de crisistijd zitten, want de voorwaarden waren gericht op het scheppen van werkgelegenheid. Het verbod van gemengd zwemmen moet men ook in het tijdsperspectief zien.

Terras van het zwembad op de achtergrond de villa Dolmans

Als dan in de raadsvergadering van 1-8-1934 een definitief voorstel voor de aankoop van het terrein aan de Valkenburgerweg werd gedaan, bleek dat de keuze van de locatie nog niet zo eenvoudig was. Er waren meerdere bouwterreinen aan de Valkenburgerweg, Geerstraat, Bekkerweg bekeken. Een belangrijk criterium was de prijs maar ook de stabiliteit van de ondergrond en dus de kans op mijnschade. Uiteindelijk werd voor een terrein dat uit een deel van de tuin van de villa van notaris Dolmans bestond, gekozen want die was wat de prijs betrof het gunstigst. Een klein probleem was dat er met het oog op toekomstige uitbreidingsplannen van Heerlen op die plek al een weg was geprojecteerd en dat hiervoor de plannen moesten worden aangepast. Er was dus toen al sprake van een weg, die later de Euterpelaan zou worden.

Op de valreep van het jaar 1934 werd nog meegedeeld dat de gemeente de leden voor de Raad van Beheer heeft vastgesteld.² Het zijn wethouder Scheepers en de advocaat Mr. J. Onland, die al in het actiecomité deelnamen. Nu moesten de spaarders nog leden aanwijzen.

ACTIE VOOR SPORTFONDSENBAD.

Vrijdag j.l. had in café-restaurant Neerlandia alhier een vergadering plaats van het comité van actie tot definitieve oprichting van de N.V. **Sportfondsenbad te Heerlen.**

Voor het passeeren der notarieele actie van oprichting was noodig, dat twee leden gekozen werden in den Raad van Beheer, aan te wijzen door het comité van actie.

Hiertoe werden gekozen dhrn. A. Scheepers, wethouder der gemeente **Heerlen** en Mr. J. D. Onland, advocaat en procureur alhier.

Er zal binnenkort een vergadering der spaarders worden opgeroepen, die eveneens twee leden in den Raad van Beheer moeten aanwijzen en waarop door Mr. J. Bierenbroodspot Directeur der N.V. Sportfondsen te Amsterdam, de definitieve plannen zullen worden toegelicht.

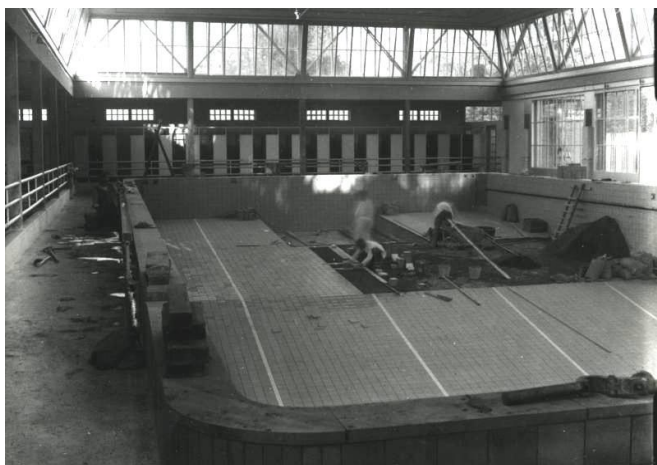
Uit het Limburgs Dagblad van 24-12-1934

De bouw en opening

In januari 1935 werd melding gemaakt dat de werkzaamheden van de bouw weldra zouden beginnen. Daarentegen werd uit het LD van 27-3-1935 duidelijk dat de aanbesteding nog moest plaatsvinden en wel in een bijeenkomst op vrijdag 29 maart in hotel Neerlandia. In de krant van de dag daarop lezen we dat de Internationale Gewapende Betonbouw uit Breda de bouw is gegund voor een bedrag van NLG 76.865. De inschrijfprijzen variëren van NLG 76.865 tot NLG 94.500. De bouwmaatschappij Foeckert uit Heerlen was met NLG 79.280 net te duur. Er hadden meer Heerlense aannemers meegedongen en wel W.H. Reubsæet, W van Zandvoort, Gebroeders Simons en M. van der Putten.

Het bad is ontworpen door het bouw bureau van de NV Vereenigde Sportfondsenbaden en architect is de heer W. Bakker uit Baarn. Er zouden enkele nieuwe technieken worden toegepast. Het bad zou worden verwarmd door hete lucht in plaats van de gebruikelijke stoom- en warmwaterverwarming. De hete lucht zou onder de vloer van het zwembassin worden geleid. In feite was deze techniek niet zo nieuw want deze komen we ook tegen in het Romeins badgebouw dat Heerlen rijk is. Zo werd ook afgezien van wisselcabines voor het omkleden van de zwemmers en kreeg iedere zwemmer zijn eigen hokje. Er werden twee keer twaalf douches aangelegd om het zwemonderwijs mogelijk te maken. Het zwembassin werd 25 bij 12 meter groot en de diepte liep van 275 naar 75 cm. De waterstand kon met 30 cm worden verhoogd voor wedstrijdzwemmen, terwijl voor de polowedstrijden de vloer van het ondiepe kon worden uitgenomen. Bij de inrichting werd gezien de crisistijd van soberheid uitgegaan.

De bouwwerkzaamheden startten op dinsdag 9 april 1935. Gezien de eis van de 90% arbeiders uit Heerlen, werden er een 80 arbeiders te werk gesteld. Dit nog los van de werkgelegenheid die bij de toeleveringsbedrijven werd geschapen.³

Het zwembassin in aanleg in 1935

In die tussentijd waren de spaarders of aandeelhouders nog niet bij elkaar gekomen. Op vrijdag 3 mei werd in de grote zaal van "Ons Volkshuis" een vergadering belegd. ⁴ Tijdens deze bijeenkomst werd nog eens tekst en uitleg gegeven over de oprichting van het zwembad. Er werd ook nog eens benadrukt dat het vinden van een goede locatie bijna roet in het eten had gegooid. Deze vertraging had al tot boze brieven van spaarders geleid. Ik kan me voorstellen dat als mensen een toezegging in 1933 hebben gedaan en er begin 1935 nog niets is gerealiseerd dit tot ongerustheid en zelfs boosheid kan leiden. Een aantal had om die reden zijn lidmaatschap opgezegd en andere waren gestopt met betalen. Vandaar dat werd opgeroepen om weer over te gaan tot betalen. Aan de spaarders werd zelfs de verheugende mededeling gedaan dat de korting op de entree 33% zou zijn, wat aanvankelijk alleen voor volgestorte aandelen opging, maar nu ook voor alle spaarders c.q. aandeelhouders gold. De spaarders kozen ook nog hun afgevaardigden voor de Raad van Beheer en dat werden de heren van Leeuwen en Goedmakers. Helaas staan er geen initialen in dit artikel om te kunnen vaststellen wie dit waren, echter uit een artikel over het zeventig jarig bestaan van de zwemvereniging Z.O.N. kan ik opmaken dat het met betrekking tot de heer Goedmakers gaat om de heer Ton Goedmakers, die eigenaar van het bekende schoonmaakbedrijf Hago. ⁵

De bouw van het zwembad was binnen een halfjaar gerealiseerd. Een foto van het zwembassin in aanbouw zien we in het LD van 17-10-1935. Tevens werd er gewag gemaakt van een opening op zaterdag 26 oktober. De officiële opening komen we in verschillende media tegen. In de Limburger Koerier van maandag 28 oktober woerd uitgebreid verslag gedaan. Er waren de nodige notabelen aanwezig zoals de burgemeesters van de omliggende gemeentes, want voor het zwembad had Heerlen een centrumfunctie. Zo lezen we o.a.:

"Burgemeester van Grunsven zeide er zich over te verheugen dat Heerlen thans op volks hygiënisch gebied een inrichting rijk was geworden, die er wezen mag en die in Heerlen als centrumgemeente niet gemist mag worden."

De heer Bierenbroodspot deed namens de NV Verenigde Sportfondsenbaden het woord. De heer Paré als voorzitter van de Kring Limburg van de Koninklijke Nederlandse Zwembond wees nog eens op het feit dat de zwemvereniging Oranje Nassau gedurende 20 jaar met behulp van de mijnen de zwemsport in Limburg bevordert. Het artikel vervolgt:

"Een vijfjarig meisje uit Maastricht nam hierop het bad in gebruik door er een eerste baantje te zwemmen. Het was de bedoeling geweest dat twee kleintjes zouden zwemmen maar één dorst niet ondanks de aansporingen van de moeder..... Er was vervolgens een opmarsch van de kleuters van de Z.O.N., demonstratie van zwemslagen en een waterpolowedstrijd."

WERELDKRONIEK

Mussolini's
verantwoordelijkheid

HET NIEUWE OFFENSIEF INGEREET.

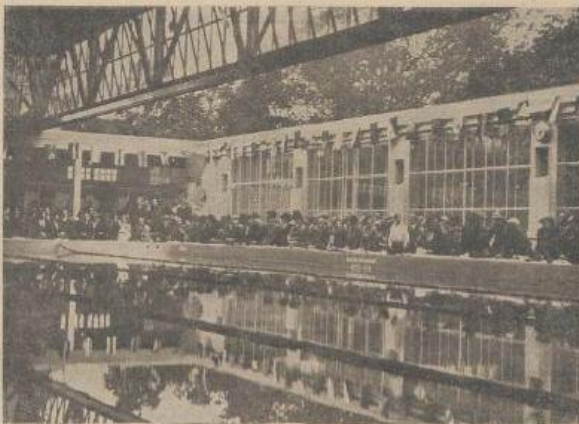
Met den 13den verjaardag van de fascistische treusach naar Rome is het officieel aan de beide fronten in Abyssinië weer bij het werk. En ter gelegenheid van dezen dag heeft Mussolini zijn volgspraken weer 'n dramatisch betoog, het van dikke woorden ingegoten.

'Het Italiaansche volk, dat in staat is tot dingen van heilzaamheid, zoals die van een veldslag, die de eer van het land is. Alsdan hebben gevechten en de beschaving heilzaam gebracht in een deel van Afrika'.

Als het oedwaken uit de overwinningssagen, die uit deze woorden spreken, maar niet fatalistisch voor het Italiaansche volk.....

Met de groote demonstratie van den 28en October is het eerste offensief ingezet. Het tweede is daarom begonnen. Tweende beide dat een afsluiting van ongeveer vier weken, van een heel voor oorlog en oorlog. Het was van over Europa en de beide wereld.

Het resultaat van de beleidsveranderingen, naar hoewel men daarvan nu reeds kan spreken, is dat geest aan het Noordelijk front voort de 28. Oktober. Alsdan-afsluit het afsluiting voor den nieuwen aanval, aan het Zuidelijk front is het gebied tot de 13de Mei (Dr. Somerville).

De opening van het nieuwe Sportfondsenbad te Heerlen. — De demonstratie van het openschuifbare dak.

Limburgs Dagblad dinsdag 29-10-1935 met foto van de opening

In het Mijnen-nummer van 1936 wordt op bladzijde 61 een wervende beschrijving van het zwembad door de Raad van Beheer gegeven. Een deel van dit relaas wil ik u niet onthouden, omdat het iets vertelt over de inrichting en exploitatie van het bad:

“Het Sportfondsenbad, de op 26 October 1935 geopende overdekte Zweminrichting aan de Valkenburgerweg te Heerlen, is wel iets bijzonders. Niet dat het bassin met zijn blauwe betegeling, zijn gezellige zitjes, zijn kamertjes rond het water, afwijken van andere overdekte zweminrichtingen; ook de intieme, gezellige sfeer, de heerlijke warmte van water en zaal, welke zoo stimuleerend op het nemen van een zwembad midden in de winter werkt, treft men in andere dergelijke inrichtingen aan. Maar de bouwconstructie is het, die aan deze inrichting zoo’n uiterst belangrijke beteekenens heeft gegeven, welke ver buiten Heerlen’s grenzen rijkt, omdat naar men verwacht, dit type inrichting een volkomen omwenteling in den verderen bouw van zweminrichtingen zal brengen. Heerlen geniet de primeur een overdekte inrichting te bezitten, welke niet alleen zomers, maar ook in het voor- en najaar, wanneer de temperatuur van de lucht in de vrije natuur het maar even toelaat, in een ogenblikje tijd in een volledig openluchtbad veranderd kan worden. Een handle wordt overgehaald en tot grote verbazing van allen, die dit voor de eerste maal aanschouwen, verdwijnt de zaal; het dak plus het bovenste deel van de zaalwanden ziet Ge voor uw niet-geloovend oog wegglijden. De volledige zaaloverspanning, notabene 30 meter groot, verdwijnt. En nog voordat Ge U realiseert, wat er eigenlijk gebeurt, staat Ge tot Uw onuitsprekelijke verassing in een volkomen andere zweminrichting. De metamorfose speelt zich in 3 minuten af.

Voor de zwemsport en derzelver beoefening is dit wel buitengewoon belangrijk. Immers de mogelijkheden om tot een sluitende exploitatie te komen, worden zooveel grooter. Het bezoek aan de zuiver overdekte zweminrichtingen pleegt n.l. in den zomer sterk terug te loopen. Dit is heel begrijpelijk, omdat de zwemmers het zwemmen in de buitenlucht prefereren en daarom van zwem-domicilie veranderen.

Bij den financiëlen opbouw eener overdekte moest met deze seizoens-teruggang steeds rekening worden gehouden, waardoor het in vele gevallen niet mogelijk bleek een overdekte te stichten. In Heerlen is dit anders. De inrichting daar biedt als zomerinrichting veel meer dan een gewoon openluchtbad.

1^e. Is het water verwarmd en dit kan in den zomer op gure dagen van groot belang zijn.

2^e wordt dit buitenwater op de bekend wijze gezuiverd en gereinigd, zoodat men nooit voor de ziekte van Weil of andere bevreest behoefte te zijn.

3^e kan men, als het regent, koud en guur is in den zomer, en dat komt bij ons geregeld voor, deze koude eenvoudig uitsluiten door de zwemzaal op het openluchtbad te zetten. “

Het verschuifbare dak was voor die tijd dus bijzonder. Het zwembad heeft daardoor in de zomer geen terugval in het bezoekersaantal. In het artikel wordt ook aangedrongen op de “volksveiligheid” als gaat om het terugdringen van het aantal drenkelingen, door het opstarten van zwemonderwijs. Met de gemeente Heerlen had men een overeenkomst voor de afname van 40.000 schoolbaden afgesloten.

In het artikel wordt ook ingegaan op de spaarders. Voor het zwembad in Heerlen zijn aandelen van NLG 360 uitgegeven. Een aandeel kon worden volgestort door gedurende 12 jaar NLG 2,50 in te leggen. Het zijn voor die tijd toch bedragen die niet ieder huishouden gemakkelijk ophoest, want het is crisistijd. Er werd de mogelijkheid geboden om na 3 of 4 jaar met sparen te stoppen en dan had men een deelgerechtigheid. Een belangrijke drijfveer om spaarder te worden was de korting op de entreprijs of het abonnement. De niet spaarder betaalde voor een los kaartje NLG 0,35 en de spaarder kreeg een reductie en betaalde NLG 0,25 voor een volwassen gezinslid en NLG 0,20 voor de kinderen van de spaarder.

In 1935 zijn de stichtingskosten van NLG 140.000 voor de grond en de bouw nog niet bij elkaar.

De exploitatie

Er is naar mijn weten geen dossier waar de exploitatie van het Sportfondsenbad is te volgen. Bij gebrek aan cijfers krijgen we met de krantenartikelen slechts een fragmentarisch beeld. De exploitatie is van begin af aan moeizaam gegaan.

In het LD van 18-7-1941 lezen we over de exploitatie. De bezoekersaantallen waren niet de aantallen (117.500) zoals bij de plannen aangegeven. Deze aantallen fluctueren:

1936	79.521
1937	80.765
1938	74.909
1939	68.581
1940	68.319
1941	61.849 over de eerste zes maanden.

Het leek in 1941 dat er een opgaande trend was maar het artikel vermeldt: *“Dit wil niet zeggen dat we er nu reeds zijn. Er zal nog veel moeten gebeuren eer wij in Heerlen een financieel bloeiend bedrijf hebben.”*

Om de teruggang van de bezoekersaantallen te keren had men tussentijds de tarieven verlaagd, maar of deze verlaging zijn werk heeft gedaan, was de vraag die in het artikel werd gesteld. Een lichtpuntje werd gezien het wetsvoorstel dat zou worden ingediend door de minister van Onderwijs betreffende lichamelijke opvoeding en in gemeente met een zwembad het schoolzwemmen kon worden ingevoerd.

Ook na de oorlog liet de exploitatie een negatief resultaat zien, dat door de gemeente werd bijgelegd. In het LD van 27-12-1948 wordt aangegeven dat het kapitaal moest worden versterkt met NLG 117.130. In 1952 klonk in de gemeenteraad de roep dat het Sportfondsenbad hoognodig moest worden gerestaureerd.⁶ Als dan eindelijk de restauratie werd uitgevoerd, gebeurde er

een ramp. Bij werkzaamheden aan het dak ontstond er brand. We volgen het LD van 3-8-1953:

"Gistermiddag is het grote schuifdak van het Sportfondsenbad te Heerlen in vlammen opgegaan. Werklieden waren dit dak gedeeltelijk aan het afbreken. Het nog niet gesloopte gedeelte raakte plotseling in brand, waarna de ijzerconstructie het begaf en naar beneden stortte in het water van het bad.

De Heerlense brandweer wist te bereiken dat de schade hiertoe beperkt bleef. In het zwembassin bevonden zich, toen de brand uitbrak, een paar jongens, die tijdig het water konden verlaten. De schade bedraagt tenminste NLG 20.000."

Dit nieuws haalde ook de landelijke kranten. De Tijd was wat gedetailleerder in zijn verslag door te vermelden dat het dak bestond uit een ijzerconstructie met houten balken waarop een met mastiek bedekte houten betimmering was aangebracht. Mastiek is de bitumen dakbedekking van toen en is een laag teer die op de houten onderconstructie werd aangebracht. Aangezien hout blijft werken en de mastiek dan zou scheuren, werd daar tussen een laag vilt gelegd.

Dak van Sportfondsenbad te Heerlen door brand verwoest

Gistermiddag is in Heerlen het grote schuifdak van het Sportfondsenbad aldaar in vlammen opgegaan. Enkele werklieden waren dit dak, dat bestond uit een ijzerconstructie, waarop houten balken in een met mastiek bedekte houten betimmering, gedeeltelijk aan het afbreken met het oog op herstellingswerkzaamheden. Het nog niet gesloopte gedeelte geraakte toen plotseling in brand. Het gevolg hiervan was, dat de ijzerconstructie van het dak het begaf en naar beneden stortte in het water van het bad. De Heerlense brandweer wist te bereiken, dat de schade hiertoe beperkt bleef. Wel sprong nog een aantal ruiten kapot. In het zwembassin bevonden zich toen de brand uitbrak alleen enkele jongens, die tijdig het water konden verlaten. De schade bedraagt tenminste f 20.000. Naar wij van de brandweer vernamen is de oorzaak van de brand nog niet bekend. Zij is in ieder geval niet aan het gebruik van branders te wijten.

Dagblad De Tijd van dinsdag 4-8-1953

De herstelwerkzaamheden duurden enkele maanden. In het LD van 9-4-1954 werd aangekondigd:

“Het gemeentelijk Sportfondsenbad te Heerlen ligt als een pasgeboren schoonheid te wachten op de duizenden zwemliefhebbers die zoveel maanden moesten stellen een bruikbaar bad in de gemeente en daarom veelal hun heil moesten zoeken in de baden in en om Aken! Vanaf vrijdag 9 april zijn deze escapades volkomen overbodig.”

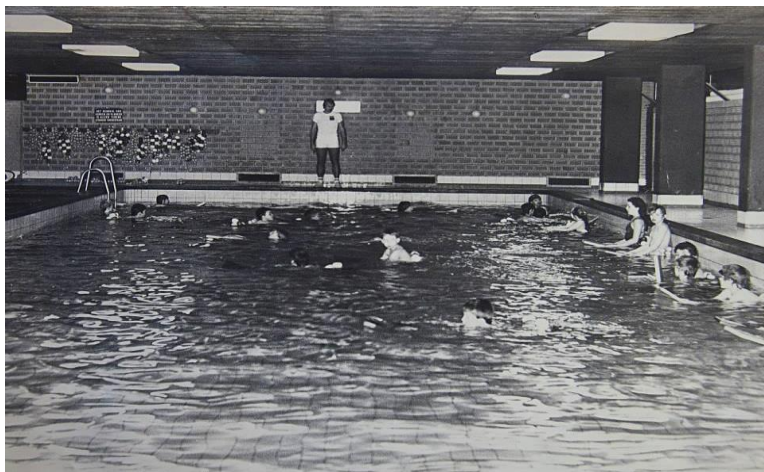
Uit dit krantenartikel kunnen we opmaken dat de werkzaamheden niet alleen het herstel van het dak betrof, maar ook het interieur en de technische installatie waren aangepakt. *“Het Heerlense Sportfondsenbad thans van een der slechtste baden (wat accommodatie betreft) geworden tot een der modernste baden van Nederland.”* Deze slechte toestand werd vooral veroorzaakt door condensatie, die het dak boven de kleedcabines had aangetast. We lezen: *“Het bad was al vele jaren minder bruikbaar mede ten gevolge van de fouten welke bij de bouw in 1934 werden gemaakt. Van meet af aan had men te kampen met tekorten in de exploitatie. De oorlog verhinderde de bestaande plannen voor een gedeeltelijke verbetering van de inrichting. In april 1952 besloot de gemeenteraad het bad in gemeente-eigendom over te nemen.”* De gemeente kon nu haar eigen plannen maken. In juli 1953 werd met de opdracht voor de herstelwerkzaamheden voor een bedrag van NLG 96.200 gegeven. Tijdens deze operatie brak de brand uit. Hierdoor ontstond een nieuwe situatie en wel de gelegenheid om radicaal in te grijpen. Er werd voor een bedrag van NLG 200.000 verbouwd, daarvan had men NLG 95.000 van de brandverzekering ontvangen. De ijzeren dakconstructie werd aangepakt door betonnen balken met een bekleding van houtwolcementplaten en Coverit (asbestcement golfplaten).

In de jaren zestig nam het schoolzwemmen een hoge vlucht. Door de vele zwemlessen vormde de capaciteit van het zwembad een probleem. De oplossing voor het capaciteitsprobleem was de bouw van een instructiebad naast het bestaande bassin. In 1962 zijn hiervoor al plannen ontwikkeld ⁷ Het zou een bad van 20 bij 9,30 meter en een diepte variërend van 40 tot 90 centimeter, worden. Voorlopig bleef het bij plannen. Als de bezoekersaantallen in 1964 al tot 336.000 zijn gestegen vraagt de directeur van het zwembad de heer Bongers zich af waar het Haags fiat blijft. In 1964 waren er 48.000 bezoekers meer dan het jaar daarvoor en de heer F. Bongers verzuchtte “Maar nou zitten we wel zo een beetje aan het plafond.... We hebben eenvoudig geen water meer.” ⁸ In het LD van 9-12-1966 lezen we dat de plannen eindelijk uit de ijskast zijn gehaald, hetgeen werd veroorzaakt door het uitblijven van een rijks goedkeuring. Bij het selecteren van de archeologische foto's voor de kalender bleek dat de bouw in juni 1967 is gestart. Ter plaatse is een Middeleeuwse waterput ontdekt.

Uit het artikel in het LD van 27-1-1965 werd vermeld dat door deze groei van de bezoekersaantallen het Sportfondsenbad in 1964 voor het eerst in zijn bestaan een positief resultaat had behaald. Het ging om een bedrag van NLG 15.000 maar kan mee hebben gespeeld in de uitbreiding met een instructiebad.

Het bericht uit 1965 is het enige artikel waarbij sprake is van zwarte cijfers. De exploitatie bleef een probleem. In 1977 heeft de vergadering van de financiële commissie van de gemeenteraad een somber karakter, omdat de vele tekorten en nadelige saldi van de exploitatie van de Heerlense zwembaden op de agenda staan. ⁹ Het tekort op het Sportfondsenbad was in 1983 meer dan NLG 500.000. ¹⁰

Het instructiebad in de jaren zeventig

De roerige tachtiger jaren

Met de gemeentelijk herindeling van 1982 is Hoensbroek een deel van de gemeente Heerlen geworden en beschikt de gemeente over twee zwembaden en wel het Sportfondsenbad in Heerlen en het zwembad Terveurdt in Hoensbroek. Beide baden zijn niet in goede staat en kosten de gemeente geld. In 1983 is er sprake van sluiting van het Sportfondsenbad en herbouw van het zwembad Terveurdt. Uit een rapport dat NV Sportfondsen heeft opgesteld, blijkt dat het Sportfondsenbad van Heerlen verouderd is.¹¹

De plannen van 1983 waren in 1985 nog steeds niet concreet. In het LD van 23-1-1985 werd vermeld: *“Nog steeds is er geen duidelijkheid over de zwembaden in Heerlen. In de zomer van 1983 liet de NV Sportfondsen een nota het licht zien”* Er werd door de gemeente een ambtelijke commissie ingesteld die in 1984 met een advies kwam. Hierop vroeg het college van B en W in december weer aan NV Sportfondsen om op dit ambtelijk advies commentaar te geven.

Het zwembad in de jaren tachtig

In 1983 kwam NV Sportfondsen met het plan een volledig nieuw zwembad te bouwen. Zoals al aangegeven betekende dit de sluiting van het Sportfondsenbad en het zwembad Terveurdt. Nieuwbouw zou goedkoper zijn dan het negatief

exploitatieresultaat van het Sportfondsenbad van een half miljoen en van Terveurdt van een miljoen gulden. Het sluiten van het zwembad Terveurdt lag erg gevoelig want sinds de herindeling voelde men zich in Hoensbroek stiefmoederlijk behandeld. Dit is een van de redenen dat het college van B en W zo omzichtig te werk ging. In een artikel van het LD 17-10-1985 werd dit nog eens bevestigd. *“Wethouder Niessen heeft dat plan voorlopig in de onderste la van zijn bureau gelegd, want er waren nogal wat obstakels- niet in de laatste plaats van financiële aard- voordat het uitvoerbaar zou zijn.”*

In 1985 bestaat het Sportfondsenbad 50 jaar en volgens de in het artikel (LD 17-10-1985) aangehaalde directeur Te Loo kampte men met gebrek aan ruimte ondanks dat er een apart instructiebad was. Door het schoolzwemmen en ook door nog al wat verenigingsactiviteiten was er weinig gelegenheid tot recreatief zwemmen. Het zwembad verkeerde in een slechte staat van onderhoud. De directie van het Sportfondsenbad gaf aan dat het bad er voorlopig nog wel zou staan en er dan een reden is om het vijftig jarig bestaan te vieren. Er was onder andere een receptie op 26 oktober.

Het ontvangen van de twaalf miljoenste bezoeker in 1986 haalde de krant van 27 september. Deze bezoeker in dit geval mevrouw Frolichs nam een gratis jaarabonnement in ontvangst.

Inmiddels was de situatie van de zwembaden rond Heerlen sterk veranderd. Het LD 27-9-1986 spreekt voor zich:

“Dit jaar verwacht het Sportfondsenbad het gemiddeld aantal bezoekers , ruim 235.000, ruimschoots te overschrijden en uit te komen op 240.000. Het Heerlense zwembad trok, ondanks de sluiting van de baden Terworm in Heerlen en De Bovenste Molt in Schaesberg en het afbranden van het zwembad in Nuth, uit die omgeving niet meer bezoekers. Het recreatief gebruik nam af, maar dit werd gecompenseerd doordat er meer gezwommen werd door ouderen, hart-, vaat- en reumapatiënten.”

Wethouder verwacht pas in 1987 besluit over subtropisch bad

HEERLEN - Wethouder Hub Savelsbergh van **Heerlen** verwacht niet dat er nog dit jaar een besluit zal worden genomen omtrent de vestiging van een

groot subtropisch zwembad in het Sigrano-gebied. „Momenteel is de zaak in studie, ik verwacht niet dat we er dit jaar uitkomen, dat zal wel 1987 wor-

den”, aldus Savelsbergh. De wethouder merkte gisteren op dat er inderdaad een zwembadproblematiek in **Heerlen** is. „Het sportfondsenbad in **Heer-**

len is op en zwembad Terveurdt is technisch niet in orde. Daar moet je wat aan doen. De vraag is doet **Heerlen** dat of het Recreatieschap en moet de overheid daarvoor opdraaien of is misschien het particulier initiatief geïnteresseerd. De antwoorden daarop moeten nog gegeven worden, pas daarna kun je met besluitvorming beginnen”. Savelsbergh verwacht, dat met de totale invulling van het Sigrano-gebied tien tot twintig jaar gemoeid zal zijn.

Uit het Limburgs Dagblad van 1-10-1986

Dan verschijnt er in het LD 1-10-1986 de mededeling dat wethouder Hub Savelbergh denkt dat er pas in 1987 zou worden beslist over een subtropisch zwembad in het Sigrano-gebied. Daarbij werd door de wethouder ook de vraag gesteld of recreatief zwemmen wel een taak van de overheid is en zou het particulier initiatief zijn geïnteresseerd.

Het duurt tot 1989 eer er concrete plannen waren. In een gezamenlijke vergadering van de commissies Welzijn en Financiën van de gemeenteraad werden drie alternatieven besproken ¹² :

1. Het Sportfondsenbad en Terveurdt renoveren en laten bestaan. De renovatie van het Sportfondsenbad kost 4,75 miljoen en van Terveurdt 4,15 miljoen. Daarnaast moest de gemeente jaarlijks 2,1 miljoen aan de exploitatie bijdragen.
2. Een groot nieuw zwemparadijs bouwen in het gebied In de Cramer of Terworm. De bouwkosten werden geraamd op 35 miljoen gulden. Beide oude zwembaden zouden worden afgebroken. Bij zwembad Terveurdt werd dat extra duur, omdat dit zwembad aan een sporthal was vast gebouwd.
3. Er zou een nieuw zwemparadijs in Heerlen komen en Terveurdt in Hoensbroek zou open blijven.

Inmiddels hebben we met wethouder Zuidgeest te doen, die stellig laat weten dat er een zwemparadijs komt.

De entree van het zwembad met de kassa

Het LD van 17-5-1989 kopt in met de krantenkop "Politieke storm over zwemparadijs". De raadsvergadering van 16 mei werd vier maal geschorst alvorens er over het zwemparadijs kon worden gestemd. In de wandelgangen werd er druk overlegd. Uiteindelijk werd aan wethouder Zuidgeest toestemming gegeven om verder te gaan met de voorbereiding van het zwemparadijs. Dit betekende dat het Sportfondsenbad en zwembad Terveurdt zouden worden gesloten. Dat de sluiting van Terveurdt politiek gevoelig lag, bleek uit het stemgedrag. Groepering Heerlen-Noord, Klein Links en een deel van de CDA fractie was tegen.

Over het lot van het Sportfondsenbad was nog niet beslist. In het LD 15-11-1989 werd gesteld dat de exploitatietekort van het Sportfondsenbad over het jaar 1988 met een bedrag van NLG 500.000 lager is dan verwacht en er geld over was voor kleine verbeteringen.

Toch investering Sportfondsenbad

HEERLEN – Ondanks het feit dat de gemeente **Heerlen** met vergevorderde plannen bezig is voor een groot subtropisch zwembad in **Heerlen**, wordt er toch nog geld gestopt in het **Sportfondsenbad**. Dit bad wordt gesloten als het nieuwe zwembad er is.

In mei nam de Heerlense raad het besluit om plannen op te stellen voor een groot nieuw zwembad ter vervanging van het **Sportfondsenbad** en zwembad Ter Veurdt in Hoensbroek. Over de eventuele sluiting van dat laatstgenoemde bad wordt nog gesproken, aangezien de PvdA-fractie in de Heerlense gemeenteraad de eis op tafel heeft gelegd dat tenminste het binnenbad open dient te blijven als het nieu-

we zwembad niet op het industrieterrein In de Cramer komt.

Uit de afrekening over 1988 van het **Sportfondsenbad** blijkt dat het tekort van dit bad over dat jaar een half miljoen gulden bedraagt. Dat is minder dan was begroot. Er blijft dus wat geld over en dat wordt gebruikt voor publieksvriendelijke verbeteringen.

oor dit jaar wordt een tekort op de exploitatierekening van het zwembad verwacht van 577.426 gulden.

Uit het Limburgs Dagblad van 15-11-1989

De kaarten zijn weer anders geschud als er van de bouw van een luxe zwembad in Heerlen-Zuid is. Vastgoedontwikkelaar Jongen en het van der Valkconcern ontwikkelden plannen voor de aanleg van een subtropisch zwembad. Hiervoor zou het van der Valkconcern een deel van zijn gebied in Terworm afstaan en meefinancieren. Deze plannen werden in juni 1990 aan de gemeente

gepresenteerd.¹³ In augustus bleek dat de financiering van dit plan niet sluitend was te krijgen en werd er voor de financiering een beroep op de gemeente gedaan.¹⁴ Een maand later sprak de gemeenteraad zijn onaanvaardbaar uit. Afgezien van de financiële vraag speelde hier op de achtergrond ook de keuze van de locatie mee. In de jaren tachtig waren er plannen voor een groot pretpark in Terworm, die toen op zwaar protest van de bevolking stootte. De gemeenteraad had toen besloten dat Terworm een stiltegebied moest blijven.

In diezelfde vergadering in september besloot de gemeenteraad dat het zwembad Terveurdt zou worden opgeknapt en dat er een zwembad voor maatschappelijk zwemmen, dus een vrij sober bad, in Heerlen-Zuid zou worden aangelegd. Het hele plan mocht, inclusief exploitatiekosten, niet meer dan 16 miljoen gulden kosten. De plannen werden weer bijgesteld als uit de kop in het LD van 23-1-1991 blijkt dat “Heerlen-Zuid krijgt mogelijk toch een luxe bad”. de exploitatie van een eenvoudig zwembad zou moeilijker zijn dan van een recreatief bad.

Het zwembad gezien van de Euterpelaan in de jaren zeventig

Een zwembad in Heerlen?

De ontwikkelingen rond het zwembad in Heerlen verliepen moeizaam en ook nu was de locatie een probleem. Een jaar later in 1992 waren er plannen om Kerkrade samen te werken.¹⁵ De gemeente Kerkrade ontwikkelde een centrumplan waarvan ook de omgeving van het zwembad D'r Pool onderdeel was. Vooral de blinde muur van D'r Pool paste niet in die plannen en men speelde met de gedachte een nieuw zwembad te bouwen. Aangezien D'r Pool en het Sportfondsenbad werden geëxploiteerd door een dochter van BV Sportfonsen, zag men iets in samenwerking. De mogelijkheid van een gezamenlijk zwembad op de grens van Heerlen en Kerkrade zou een optie kunnen zijn. Met de ogen van nu kunnen we constateren, dat het centrumplan van Kerkrade vijf en twintig jaar later is gerealiseerd, maar dat het zwembad D'r Pool er nog steeds is.

Een maand later stond het Sportfondsenbad weer op de agenda van de gemeenteraad.¹⁶ Er moest 10,5 miljoen gulden worden bezuinigd en B en W deed het voorstel om het Sportfondsenbad maar alvast te sluiten en het schoolzwemmen af te schaffen. Dit stootte op verzet in de gemeenteraad.

Met de kop "Exploitant gevonden voor Heerlens zwembad" werd gemeld dat het bedrijf Drijver en Partners de exploitatie van het zwembad Terveurdt zou overnemen.¹⁷ Na de renovatie van Terveurdt zou het Sportfondsenbad sluiten en de nieuwe exploitant zou ook het personeel van het Sportfondsenbad overnemen. Daarmee stond vast dat in Heerlen voorlopig nog geen zwembad zou komen. Binnen een maand waren er al protestdemonstraties.

In deze periode werd het actiecomité "Behoud Sportfondsenbad" met als boegbeeld de heer Albert Ritzen opgericht. Het comité verzette zich tegen sluiting van het Sportfondsenbad en was voor behoud van een zwemfaciliteit in Heerlen. Het actiecomité kwam zelfs met een voorstel om een zwembad, eventueel met een zoutwaterbad aan de rand van het centrum te bouwen.¹⁸ Gedacht werd aan de rand van het hoogwaardige bedrijventerrein Geleendal. De gemeente had plannen om op de hoek van de Valkenburgerweg en Nieuw Eyckholt een architectonisch markant gebouw neer te zetten en waarom zou dat niet een nieuw zwembad zijn. In een commissievergadering voor het centrumplan liet wethouder Savelbergh al weten dat de gemeente geen geld had voor de bouw van zo'n zwembad.¹⁹ Vreemd genoeg bleek dat tijdens de behandeling van de begroting alle raadsfracties voor een zwembad in Heerlen waren. Het waren woorden, want tot daden kwam het voorlopig niet.

Rond de renovatie van het zwembad Terveurdt kwam in het najaar van 1993 meer duidelijkheid.²⁰ Het college van B en W kwam met het plan om het zwembad om

te bouwen tot een zwemparadijs met vier whirlpools, zonnestudio's, horeca en een glijbaan die via de buitenlucht weer in het zwembad terechtkomt. Kortom een zwembad waar een familie zich een dag zou kunnen amuseren. De gemeente had het bedrijf Wevex Internationaal gevonden voor de exploitatie. Het gebouw bleef eigendom van de gemeente en de gemeente zou jaarlijks een miljoen gulden aan de exploitatie bijdragen. De verbouwing zou in voorjaar 1994 beginnen en anderhalf jaar duren. In die tijd zou het bad dicht zijn.

De grote vraag die na de presentatie van deze plannen rees, was: wie is Wevex Internationaal. Het was een bedrijf dat al meerdere sportfaciliteiten in Zuid Nederland beheerde zoals de tennishallen Dentgenbach en Ten Esschen. De onderneming had nu aspiraties in de zwembaden.

De gemeenteraad moest in de vergadering van 7 december zijn toestemming geven. Dat fiat werd uitgesteld. De raad uitte duidelijk de wens dat B en W eerst de haalbaarheid van een zwembad in Heerlen moest onderzoeken. Daartoe kreeg het college drie maanden de tijd.

Luchtfoto van het zwembad met open dak

Die drie maanden werd een halfjaar want pas in de raadsvergadering van 6 juni werd en er uiteindelijk beslist. De raad ging akkoord met de verbouwing van Terveurdt. Wat het zwembad in Heerlen betreft bleef het bij een toezegging van het college.²¹ In het artikel heet het zo mooi: *“De gemeente Heerlen zal trachten in het Geleendal toch een volwaardig zwembad van de grond te krijgen.”* Het college stelde voor om in het Geleendal een zwembad voor ouderen en zieken te bouwen, want een bad met meer voorzieningen zou te veel concurrentie voor Terveurdt betekenen. De raad drong echter aan op een volwaardig zwembad ter vervanging van het Sportfondsenbad. “Een badkamervoorziening is niet voldoende” zoals een van de raadsleden stelde.

Met de gemeenteraadsverkiezingen van maart 1994 werd er een nieuw college van B en W gevormd. In het najaar presenteerde het college “Het College Programma 1994-1998”. Gezien de moeilijke financiële positie van Heerlen, zou er pas in 1997 NLG 250.000 worden uitgetrokken om samen met een private partner een nieuw zwembad in Heerlen te bouwen. Het zou om een eenvoudig zwembad gaan. Hiermee zou het college aan de wens van de raad voldoen want er waren dan twee zwembaden in Heerlen.²² Een andere marktpartij had in de tussentijd niet stilgezeten. Het motel van der Valk liet weten te willen uitbreiden en was van plan om een vijftientig meterbad, squashbanen en aerobiczaal aan te leggen.²³

De renovatiewerkzaamheden van het zwembad Terveurdt begonnen op 10 november 1994. Volgens de planning zou het bad begin 1996 klaar zijn. Het zwembad kwam in 1996 klaar en functioneert nu onder de naam Otterveurdt. De ontwikkelingen van dit zwembad kunnen niet los worden gezien van die van het Sportfondsenbad.

Ondanks de voorgenomen sluiting vierde het Sportfondsenbad in 1995 toch nog zijn zestig jarig bestaan. Uit de feestgids “Sportfondsenbad Heerlen 60 jaar 1935-1995” kunnen we enkele feiten halen. In al die jaren waren er meer dan 13 miljoen bezoekers geweest en er waren 103.500 zwemdiploma’s uitgereikt.

Tot slot

Het Sportfondsenbad sloot in 1996 zijn deuren. Het werd afgebroken om plaats te maken voor het appartementencomplex Valkenstaete. Inmiddels leven we in 2017 en een zwembad in Heerlen is nog steeds niet verwezenlijkt.

De geschiedenis leert in het geval van het Sportfondsenbad dat waar een wil is, is een weg. Uit particulier initiatief werd het bad in 1935 gesticht. Toen speelde op de achtergrond ook al de vraag wat moet een overheid in dit geval de gemeente,

over hebben voor een nutsvoorziening als een zwembad. In de dertiger jaren vond men dat eerder tot haar taak behoren dan tegenwoordig. De gemeente komt er nog steeds niet uit.

Heerlen, december 2017

Leo Franck

voetnoten

- 1 Limburgs Dagblad 21-4-1933
- 2 Limburgs Dagblad 24-12-1934
- 3** Limburger Koerier 8-4-1935
- 4 Limburgs Dagblad 4-5-1935
- 5 Limburgs Dagblad 26-10-1991
- 6 Limburgs Dagblad 5-2-1952
- 7 Limburgs Dagblad 24-7-1962
- 8 Limburgs Dagblad 27-1-1965
- 9 Limburgs Dagblad 11-8-1977
- 10 Limburgs Dagblad 17-3-1983
- 11 Limburgs Dagblad 30-8-1983
- 12 Limburgs Dagblad 9-5-1989
- 13 Limburgs Dagblad 16-6-1990
- 14 Limburgs Dagblad 21-8-1990
- 15 Limburgs Dagblad 4-4-1992
- 16 Limburgs Dagblad 20-5-1992
- 17 Limburgs Dagblad 20-4-1993
- 18 Limburgs Dagblad 13-8-1993
- 19 Limburgs Dagblad 22-9-1993
- 20 Limburgs Dagblad 17-11-1993
- 21 Limburgs Dagblad 7-6-1994
- 22 Limburgs Dagblad 8-10-1994
- 23 Limburgs Dagblad 24-5-1994

Colofon

Hart van Heerlen is een uitgave van de heemkundevereniging Heerle- Stad en verschijnt twee keer per jaar.

Ingezonden artikelen:

zijn van Leo Franck en Jan Halmans en Cor van Schendel.

Foto's:

Heemkundevereniging Heerlen Stad , Rijckheydt en uit de feestgids
"Sportfondsenbad-Heerlen 1935-1965"

Mocht u naar aanleiding van dit tijdschrift lid willen worden van de heemkundevereniging Heerlen-Stad dan kunt u zich aanmelden door:

- Een mail te sturen naar info@heemkundeverenigingheerlenstad.nl
- Of een kort briefje naar het secretariaat.

Bij uw aanmelding zouden wij graag uw adresgegevens, eventueel mailadres of telefoonnummer ontvangen.

De contributie van de vereniging bedraagt € 15, - per jaar.

Secretariaat:

Willemstraat 66, 6412 AT Heerlen

Bank:

NL83 INGB 0004 9228 28 t.n.v. Heemkundevereniging Heerlen Stad.

Nadere informatie over de vereniging kunt u vinden op onze

Website: www.heemkundeverenigingheerlenstad.nl

Facebook: heemkunde heerlen stad

ISSN 1877-6957